

Корват О. В.

*доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг
Харківського національного економічного університету*

імені Семена Кузнеця

Мамедов Н. К.

магістрант фінансового факультету

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

АНАЛІЗ ДОХОДІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Протягом останніх років Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у своїх публічних звітах інформує про стабільне зростання страхових платежів, незважаючи на зменшення кількості страхових компаній в Україні [1]. Втім, значна частка страховиків за консолідованими звітними даними державного регулятора [1] отримувала збитки, що вказує на недостатність доходів для забезпечення рентабельної діяльності. Для з'ясування загальноринкових тенденцій розвитку страхової галузі актуальним питанням є аналіз доходів страхових компаній.

Вивчення динаміки зміни сукупних доходів страховиків України здійснюється науковцями в рамках досліджень проблем формування фінансових результатів [2; 3]. Проте, нажаль, у наукових роботах під час обробки консолідованих звітних даних страхового ринку допускаються методологічні помилки, зокрема невірно об'єднуються значення показників страхових компаній, що здійснюють страхування життя, та страхових компаній, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя («ризикове» або «non-life» страхування). Цей факт свідчить про необхідність уточнення специфіки доходів цих фінансових установ для коректного аналізу. Враховуючи, що більше 90 % ринку страхових послуг України за показниками страхових платежів і страхових виплат припадає на «ризикове» страхування, розгляд проблеми отримання доходів здійснюється авторами на основі

показників страхових компаній «non-life».

Отже, метою даного дослідження є проведення аналізу доходів страховиків України, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, з обґрунтуванням теоретичних положень і специфічних особливостей провадження страхової діяльності.

Доходи страхової компанії доцільно поділяти на доходи від операційної діяльності, доходи від інвестиційної діяльності й інші доходи. Перша найбільша група містить доходи від основних і допоміжних страхових операцій [4, с. 294], тобто від прямого страхування, від вхідного та вихідного перестраховування та від розміщення страхових резервів. До операційної діяльності страхової компанії також належить надання послуг для інших страховиків і надання послуг, що безпосередньо пов'язані із видами діяльності, зазначеними у статті 2 Закону України «Про страхування».

Важливо зауважити, що страховики, які здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, отримують дохід від реалізації страхових послуг (у тому числі послуг з вхідного перестраховування) у вигляді чистих зароблених страхових платежів (внесків, премій). Проте, у публікаціях вітчизняних науковців [2; 3] замість цього показника до складу операційних доходів помилково включаються страхові платежі. Слід пояснити, що під час надходження страхових платежів одночасно зростають страхові зобов'язання, тому економічні вигоди у страхової компанії не збільшуються, тобто дохід нею не отримується. Страхові платежі відраховуються у резерви незароблених премій і стають доходом лише тоді, коли перейдуть у статус зароблених.

Розрахунок доходу від реалізації страхових послуг, для компаній, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, здійснюється таким чином [5, с.85-86]: з чистих страхових платежів віднімається зміна чистих резервів незароблених премій. Показник чистих страхових премій обчислюється як валові страхові премії зменшені на премії, належні перестраховикам. Аналогічно, чисті страхові резерви дорівнюють страховим резервам за мінусом частки перестраховиків у страхових резервах.

Динаміка сукупного доходу від реалізації страхових послуг за період 2014 – 2018 років із проміжними показниками для розрахунку, складена авторами на підставі консолідованого звіту про доходи та витрати страховика [1], наведена у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка доходу страхових компаній України
від реалізації страхових послуг**

Показники для розрахунку доходу від реалізації страхових послуг	Значення за роками, млн. грн.				
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Страхові платежі (премії, внески)	24607,5	27549,4	32414,1	40518,1	45461,4
Частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам	9655,9	9852,7	12591,6	18244,9	17840,3
Чисті страхові платежі	14951,6	17696,7	19822,5	22273,2	27621,1
Зміна резервів незароблених премій	-667,9	708,9	2161,5	950,8	2855,8
Зміна частки перестраховиків у резервах незароблених премій	379,4	-228,1	407,6	66,1	401,3
Зміна чистих резервів незароблених премій	-1047,3	937,0	1753,9	884,7	2454,5
Дохід від реалізації страхових послуг (чисті зароблені страхові платежі)	15998,9	16759,7	18068,6	21388,5	25166,6

З табл. 1 видно, що дохід від реалізації страхових послуг для компаній, які здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, менше ніж отримані страхові платежі. За досліджувані роки середнє співвідношення чистих зароблених страхових платежів до страхових платежів складає 57,1 %, а до чистих страхових платежів – 97,1 %.

Проаналізуємо тенденції змін консолідованих доходів (табл. 2) та структуру консолідованих доходів (табл. 3) страхових компаній України, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя.

Таблиця 2

Динаміка доходів страхових компаній України

Стаття доходу	Значення за роками, млн. грн.					Темп зростання у 2018 р. до 2014 р., %
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	
1	2	3	4	5	6	7
Чисті зароблені страхові платежі	15998,9	16759,7	18068,6	21388,5	25166,6	157,3
Дохід від надання послуг для інших страховиків	10,1	16,2	17,1	24,2	35,4	351,7

1	2	3	4	5	6	7
Дохід від надання послуг, що безпосередньо пов'язані із видами діяльності, зазначеними у статті 2 Закону України «Про страхування»	44,5	53,7	36,4	66,7	94,6	212,7
Частки страхових виплат і відшкодувань, компенсовані перестраховиками	588,8	1297,8	1180,6	1158,6	2396,8	407,1
Інші операційні доходи	1678,5	2588,8	1027,1	1027,7	1030,7	61,4
Фінансові доходи	1063,2	975,1	1215,2	1190,2	1379,6	129,8
у тому числі доходи від участі в капіталі	97,6	95,3	44,8	94,4	116,1	118,9
доходи за облігаціями	92,9	103,5	141,5	176,7	212,2	228,6
доходи від депозитів	557,7	661,9	928,4	788,1	916,2	164,2
дивіденди за акціями	236,2	6,4	1,0	1,0	1,8	0,8
Інші доходи	9587,0	8918,2	6955,1	4332,4	4114,4	42,9
Надзвичайні доходи	0,1	0,0	0,4	0,1	0,1	75,4
Усього доходів	28971,1	30609,5	28500,4	29188,4	34218,2	118,1

Згідно з табл. 2 доходи страхових компаній у 2018 році відносно 2014 року зросли лише на 18 %. Для порівняння: індекс споживчих цін за період 2014-2017 роки склав 228,7 %, а темп зростання середньорічного курсу долара США у 2018 році до 2014 року – 228,8 %. Це дає підстави стверджувати, що реальні доходи страхових компаній зменшились. Погіршення сумарного результату відбулось за рахунок зниження в абсолютному розмірі інших операційних доходів та інших доходів, а також за рахунок того, що зростання чистих зароблених страхових платежів (157,3 %) і фінансових (інвестиційних) доходів (129,8 %) нижче інфляції.

Таблиця 3

Динаміка структури доходів страхових компаній України

Стаття доходу	Питома вага в обсязі доходів за роками, %.				
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5	6
Чисті зароблені страхові платежі	55,2	54,7	63,4	73,3	73,6
Дохід від надання послуг для інших страховиків	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Дохід від надання послуг, що безпосередньо пов'язані із видами діяльності, зазначеними у статті 2 Закону України «Про страхування»	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3
Частки страхових виплат і відшкодувань, компенсовані перестраховиками	2,0	4,2	4,1	4,0	7,0

1	2	3	4	5	6
Інші операційні доходи	5,8	8,5	3,6	3,5	3,0
Фінансові доходи	3,7	3,2	4,3	4,1	4,0
Інші доходи	33,1	29,1	24,4	14,8	12,0
Усього доходів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Тенденції зміни структури доходів страхових компаній (табл. 3) вказують на суттєве скорочення питомої ваги інших операційних та інших доходів. Найвищі темпи зростання у страхових виплат, компенсованих перестраховиками, й чистих зароблених страхових платежів, які стають основною статтею доходів страховиків.

Проведений аналіз виявив проблему зниження реальних доходів страхових компаній в Україні, що може пояснювати збитковість страховиків і їх вихід з ринку протягом останніх років. На думку авторів, це є негативною тенденцією, яка потребує вирішення на державному рівні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <https://www.nfp.gov.ua/>.
2. Кравчук Г. Дослідження проблем формування фінансових результатів страховиків / Г. Кравчук, Т. Бережна // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 1. – С. 193-203.
3. Лаврук Н. А. Дослідження фінансових результатів діяльності страхових організацій / Н. А. Лаврук, Л. В. Русул // Економіка та суспільство. – 2018. – №15. – С. 679-687.
4. Корват О. В. Формування структури страхових операцій у процесі надання страхових послуг / О.В. Корват, А. С. Кішінець // Економіка і управління: виклики та перспективи : збірник матеріалів міжн. наук-практ. інтернет-конф.. – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – С. 293-295.
5. Страхування : практикум для студентів / уклад. Н.М. Внукова, В.А. Смоляк, О.В. Корват [та ін.]. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 136 с.